

سولماز مصباح - کارشناسی ارشد معماری منظر از دانشگاه تهران

Mesbah[at]Landscape[dot]ir

چکیده

با توجه به نیاز روحی و جسمی انسان به پارک و فضای سبز بخصوص در شهرهای صنعتی و بزرگ، طراحی این فضاها از اهمیت بالایی برخوردار است. لذا نقد و بررسی نمونه های ساخته شده و مطالعه تاثیر آن بر استفاده کنندگان این فضاها می تواند برای طراح این امکان را فراهم سازد تا در طراحی فضاها اشتباهات موجود را تکرار نکند و از نکات مثبت طرح بهره ببرد. این پارک محصول نهضت مدرنیته است که نگاهی متفاوت به عناصر پارک دارد. بکارگیری مصالح جدید، طرح کاشتی متفاوت و توجه به پویایی و حرکت در طراحی اجزاء آن از خصوصیات این پارک است که در اینمقاله سعی شده است این نکات مورد بررسی قرار گیرند.

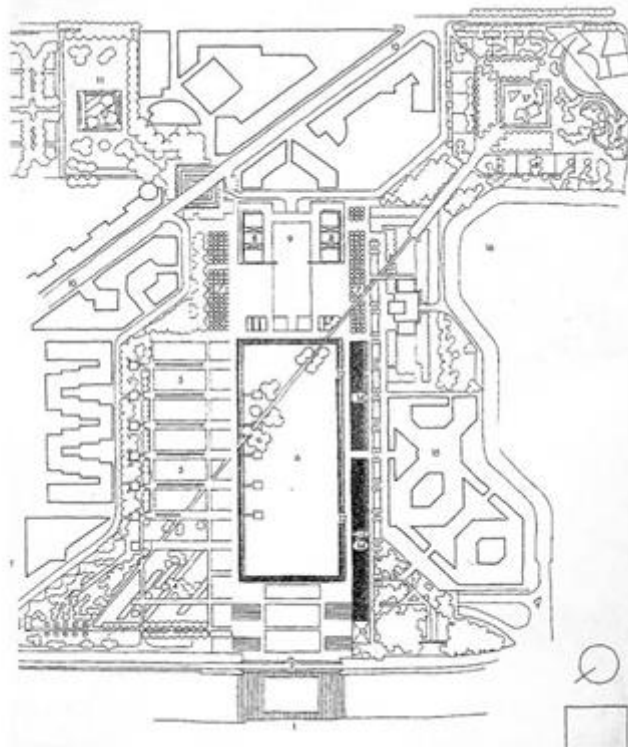
کلید واژه

۱- گلخانه ۲- پارک سیتروئن ۳- تنوع کاشت ۴- پست مدرن

۱- پارک

۱-۱- تاریخچه پارک

در سال ۱۹۷۲ پس از انتقال کارخانه سیتروئن قرار شد از زمین این کارخانه برای برگزاری نمایشگاه جهانی سال ۱۹۸۹ فرانسه استفاده شود و کاربری شخصی برای آن در نظر گرفته نشده بود. وجود کارخانه در زمینهای اطراف تاثیرات بسیاری گذاشته بود و موجب بوجود آمدن کاربریهایی متناسب با کارخانه شده بود بطوریکه در شمال انبار کالاها، در جنوب ایستگاه حمل بار با کشتی، در شرق خانه های کارگاهی، در غرب رودخانه سن که مرکز تجارت ذغال و مشتقات آن بود که با انتقال کارخانه کاربری این اراضی نیز حذف شد و مساحت زمین سه برابر گشت و قرار شد یک پارک عظیم با تعدادی دفتر کار و کاربری مسکونی در نظر گرفته شود. در مسابقه ای که برگزار شد دو گروه طراحی این پارک را به عهده گرفتند. [i]

تصویر ۱- پلان مجموعه

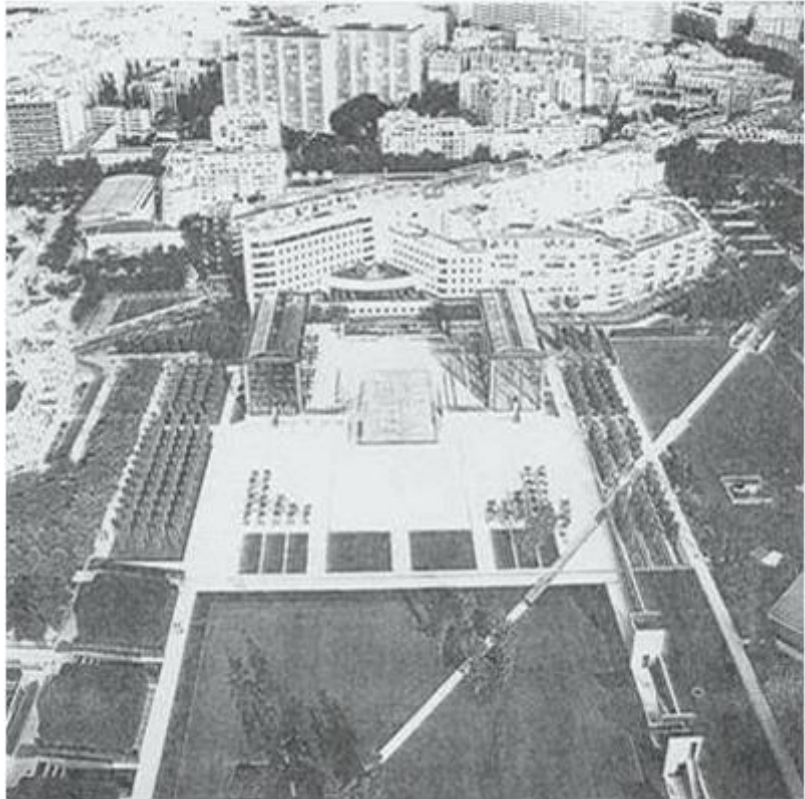
طراحی قسمت شمالی که شامل باغ سفید (۱۷)- گلخانه بزرگ (۸)- گلخانه های کوچک (۵)- باغ متحرک (۴)- پارکهای موضوعی (۵) توسط

Patrik burger & Gilles clement انجام شده است و قسمت جنوبی پارک نیز توسط گروه دیگری (partner & Jean fraçais jordy & Alain Provost) طراحی شده است که این بخش شامل باغ

سیاه (۱۷)- چمن مرکزی (۶)- باغ صخره ای (۳)- کانال (۱۴) می باشد. [ii]

۱-۲- مشخصات پارک

مساحت این پارک ۱۳ هکتار است که ساخت آن ۷ سال به طول انجامیده است. (۱۹۸۵-۱۹۹۲) [iii]

تصویر ۲- پرسپکتیو مجموعه

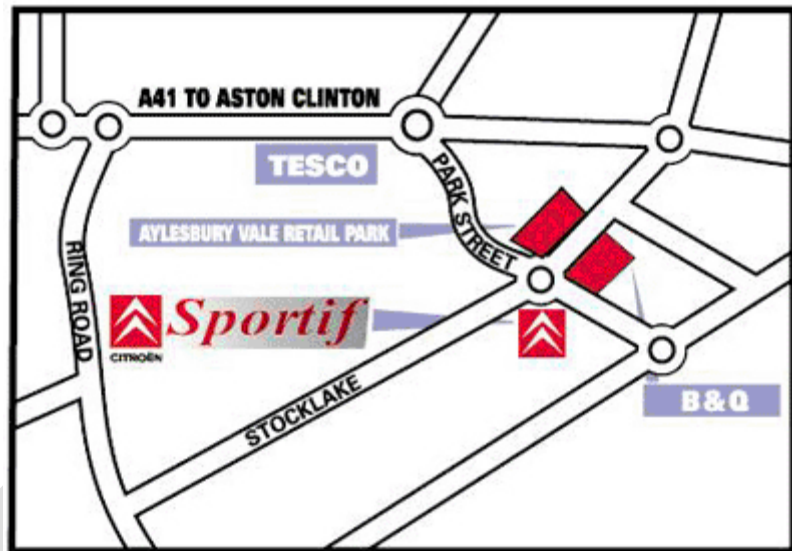
این پارک مانند باغ گیاه شناسی (jardin des planet) و مقبره ناپلئون (champ de mars) یک دید به سمت چپ ساحل پاریس باز می کند.

تصویر ۳- محل قرار گیری نسبت به ساحل رودخانه

۱-۳-مقیاس پارک

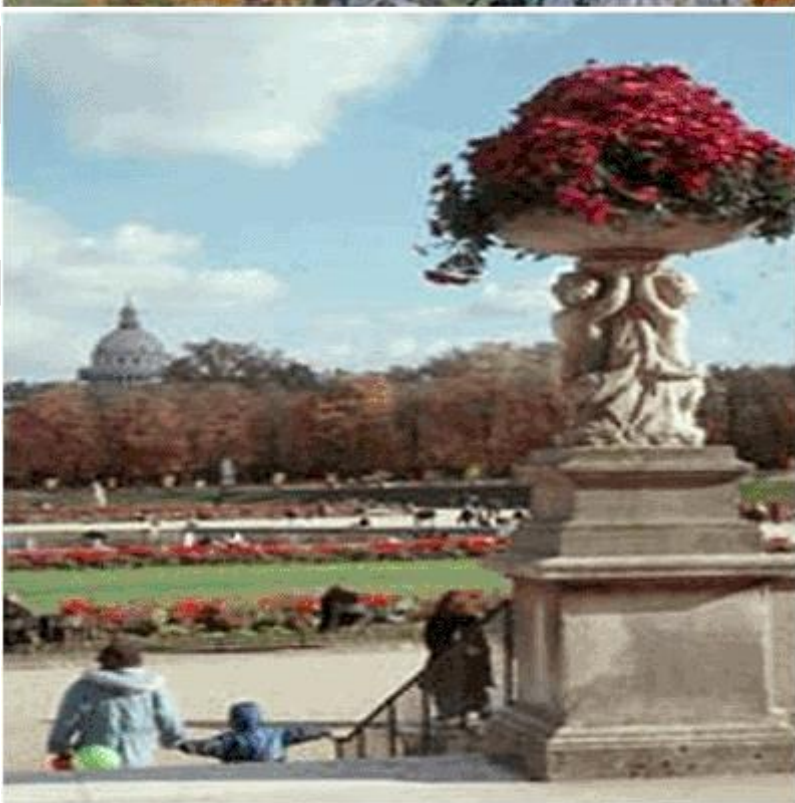
این پارک یک پارک شهری است بطوریکه همه مردم آن را می شناسند، محل قرارگیری آن بسیار خوانا است و دسترسی نیز آسان است، درضمن این پارک جایگزین کارخانه ای شده است که همه پارسیها آن را می شناختند و وجود بیمارستان (تصویر ۱) در همجواری پارک نیز عاملی است که باعث شده است مردم از وجود این پارک در سطح شهر آگاه شوند و بتوانند رود سن را از زاویه این پارک تماشا کنند.

تصویر ۴-موقعیت قرارگیری پارک

۱-۴-طراحی پارک

خواسته شده بود که این پارک شبیه باغ فرانسوی یا انگلیسی باشد. زیر تقسیمهای باغ لوکزامبورگ را داشته باشد (باغ لوکزامبورگ در قرن هفدهم ساخته شده است و ۲۵ هکتار مساحت دارد از فضاهای بسیار مطلوب پارسیها است بطوریکه همیشه بسیار شلوغ است بخصوص بعد از ظهرها (www.parisdiges.com)) ولی به آن خشکی نباشد. پس وقتی روی زمینی که نصف مساحت آن بود باید کار می شد فضاها طوری باید طراحی می شدند که یاد آور قرنهای گذشته بودند لذا طراحان با تغییر تصاویر اصلی آنها را دوباره بازآفرینی کردند. [iv] تنوع گیاهی در پارک و گلخانه ها و نیز باغهای موضوعی با رنگهای متنوع بنوعی یادآور تنوع گیاهی باغ لوکزامبورگ است.

تصویر ۵- باغ لوکزامبورگ

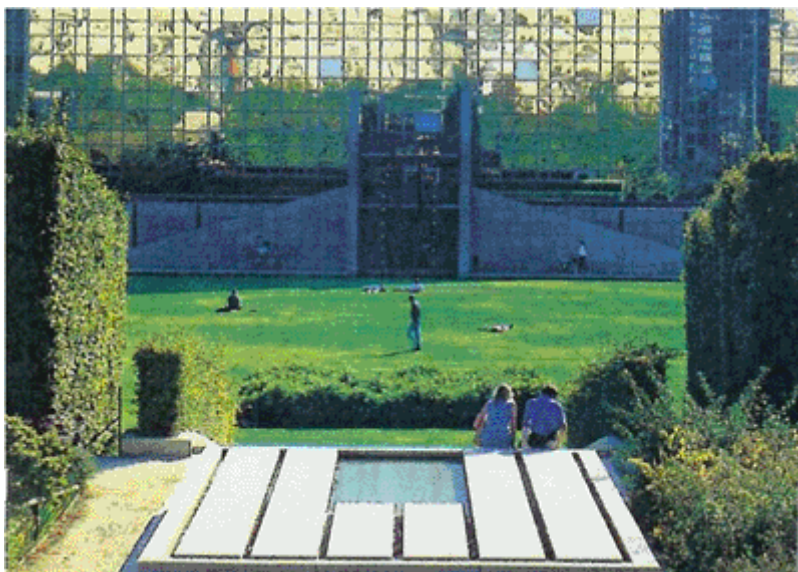

تصویر ۶- پارک سیتروئن

۲- اجزاء پارک

۲-۱- گیاهان

گیاهان یا به صورت مدرن در پارک وجود دارند مثلاً "درخت ساجی که به عنوان ستون در نظر گرفته شده است، یا به صورت سنتی (گیاهان هرس شده ولی نه به صورت گل و یا حیوان) و یا گیاهان پیوندی جدید.

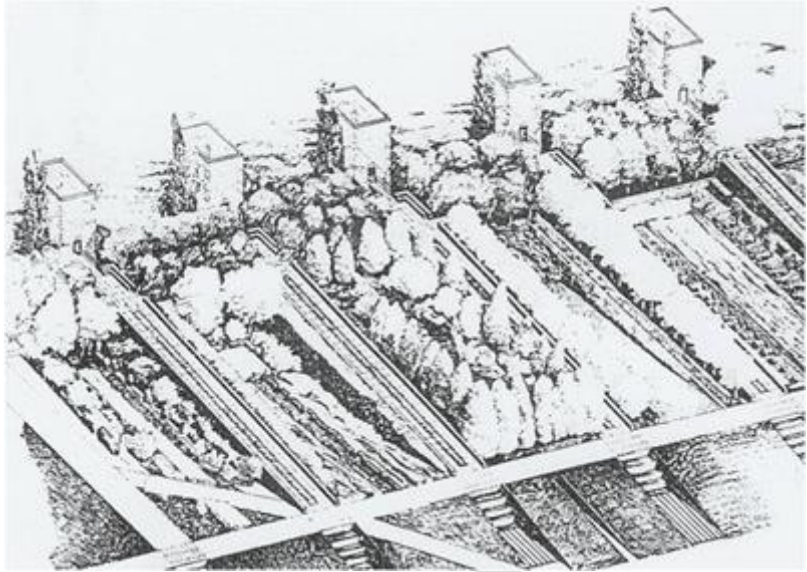
تصویر ۷-درختان هرس شده

تصویر ۸-درخت به عنوان ستون

گیاهان نایاب در بیست باغ که بسیار اسرارانگیز هستند. کاشت و نگهداری این گیاهان در چنین زمینهای باریکی بسیار جالب است.

[۷]

تصویر ۹-باغهای موضوعی

گیاهان فقط به عنوان یک عنصر پرکننده فضا و یک عنصر فرعی در مقابل طرح قرار ندارند بلکه طبیعت بخاطر معرفی خودش مهم است و از هر موتیو پنهانی مبرا است یعنی نه نشان دهنده مسیراست، نه مانع دید و نه معرفی کننده یک محل ویافسانه ای. آنچه اهمیت دارد و مبنای اصلی طراحی پارک است گیاه و زندگی گیاه است.

[vi]

انتخاب گیاهان با در نظر گرفتن عوامل زیر می باشد:

روشنایی و تراکم گیاهان (باغ سیاه)

رنگ (باغهای موضوعی)

فصل گلدهی (باغ سفید)

رشد (باغ متحرک)

خاک

قرارگیری در مقابل آفتاب

قرار گیری مناسب گیاهان باعث می شود که گیاهان بخوبی در ذهن مردم باقی بمانند.

تصویر ۱۰-باغ سفید

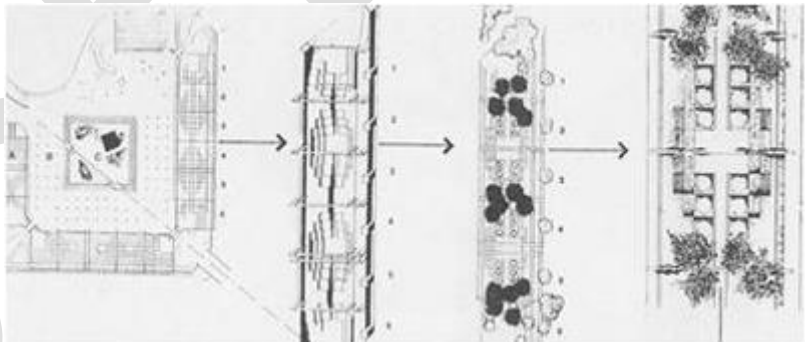
تصویر ۱۱-باغ لوکزامبورگ و نگاه سنتی به گیاه

فضای سبز مرکزی که به عنوان فضایی برای تجمع مردم است. مقیاس این فضا کلان است.

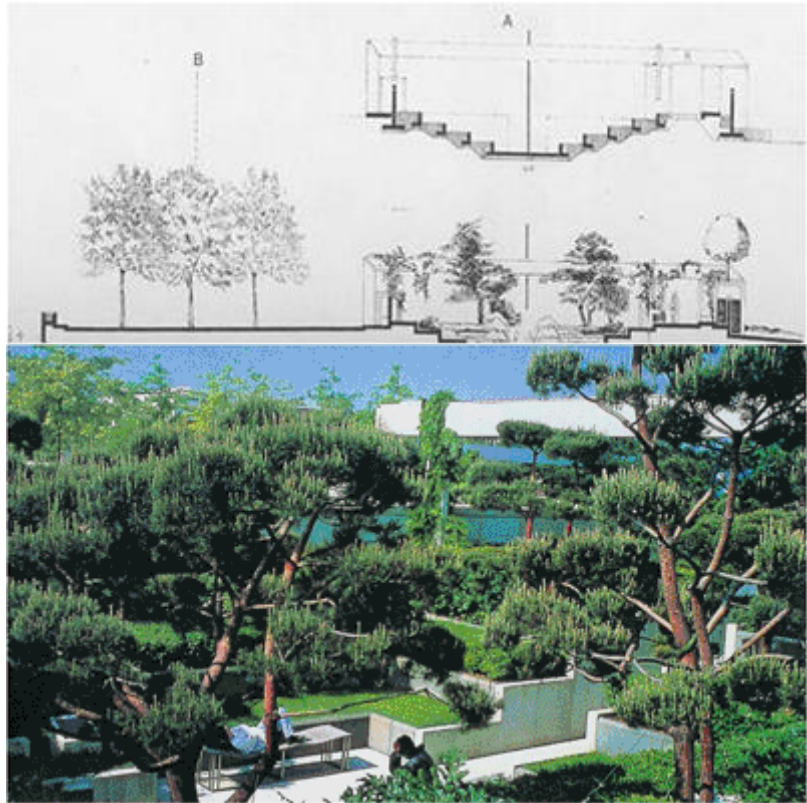
تصویر ۱۲-چمن مرکزی

باغهای متحرک که در انتهای شمالی پارک قرار دارند و هر روز یک منظره جدید را بوجود می آورند زیرا طبیعت آنها تحت کنترل نمی باشد.
 باغ سیاه که از گیاهانی تشکیل یافته که برگهای آنها تراکم بالا و رنگ تیره ای دارند و با کفسازی مرکز این باغ در تضاد هستند (تصویر ۱۳). این باغ شبیه گودال باغچه های ایرانی است.

تصویر ۱-۱۳

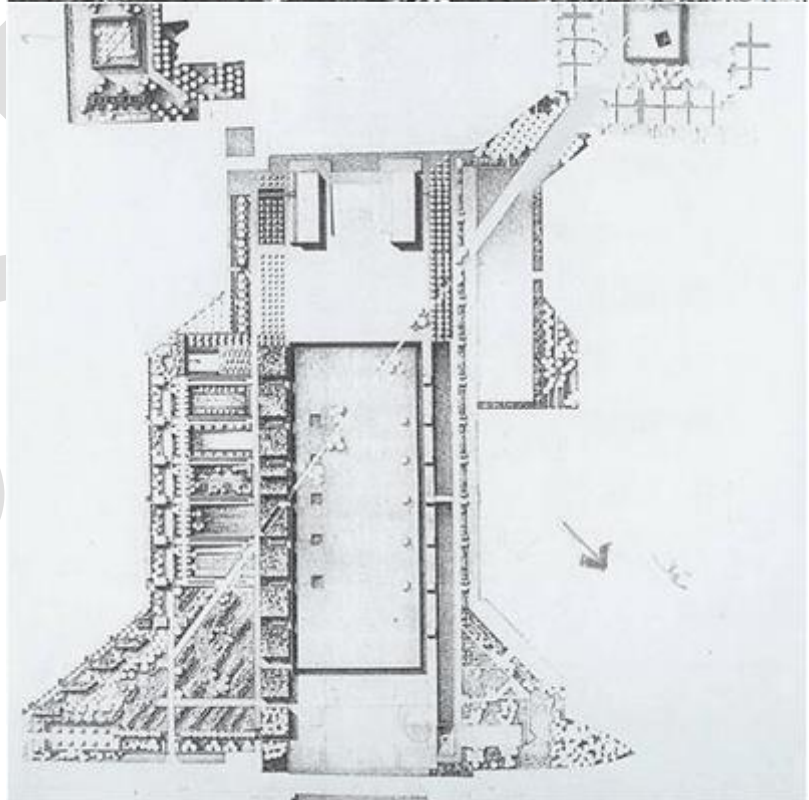
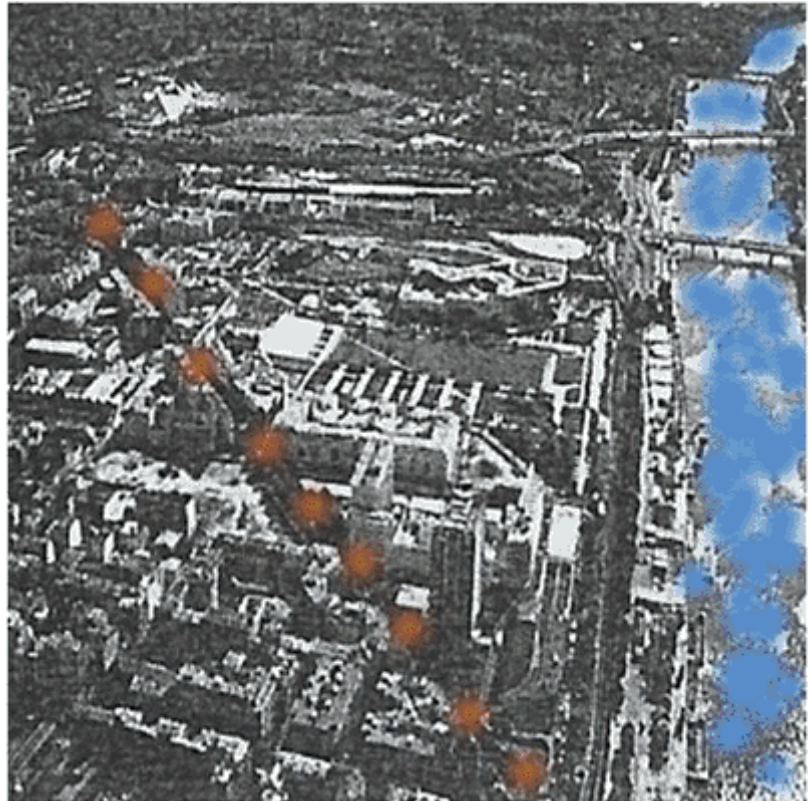
باغ سفید که در هنگام گلدهی کاملاً سفید می شود و محلی برای بازی بچه هاست.
 قرار دادن ساختمانی با نمای آئینه ای که حضور گیاه را تشدید می کند.
 گلخانه ها

تصویر ۲-۱۳- باغ سیاه

۲-۲- آکس وسط

این آکس بدون اینکه دید به سوی سن رامحدود کند آن را مرزبندی می کند و با عبور از وسط باغ و مصالح ماسونری بیان کننده ارتباط معمار با معمار منظر است. [vii]

تصویر ۱۴-آکس وسط

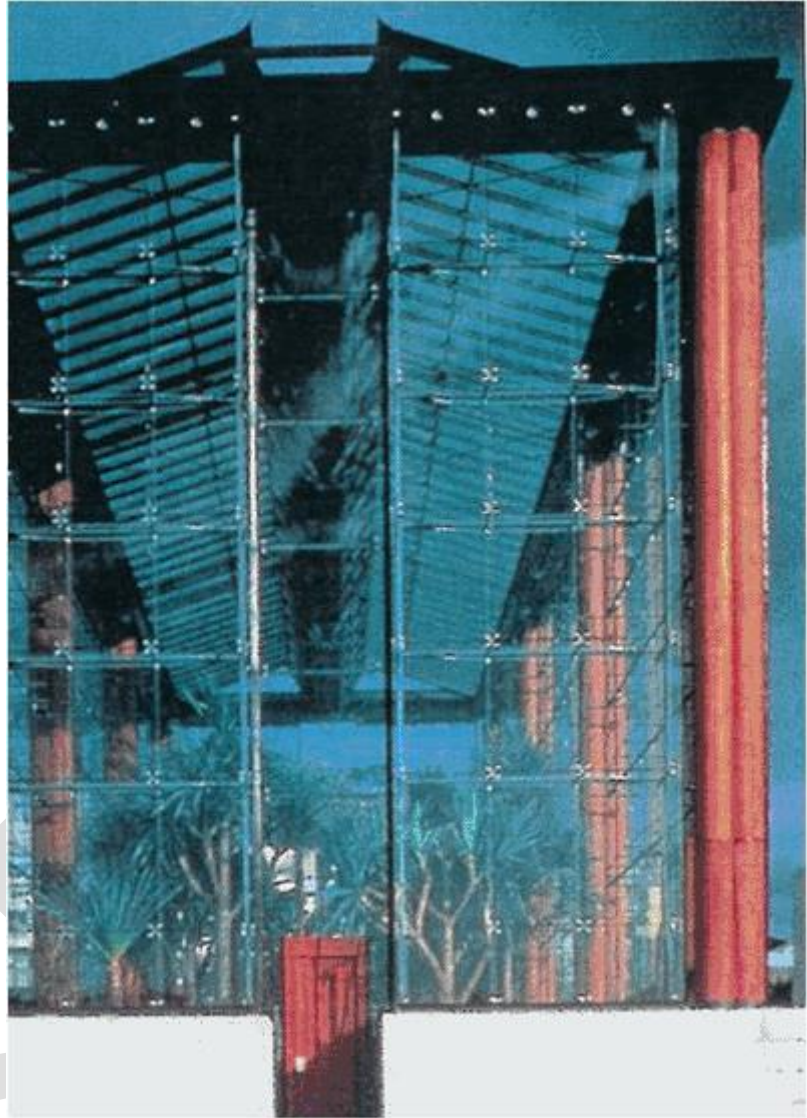
۲-۳-گلخانه ها

۱-۲-۳-گلخانه های بزرگ

کنار هم قرار گرفتن چوب، سنگ، شیشه و فلز حالت تعادل طبیعت و مصنوعات را نشان می دهد. فواره های مقابل نیز نشان دهنده تضاد- حرکت و پویایی طبیعت در مقابل عدم حرکت سنگ و معماری است. [viii]

تصویر ۱۵- داخل گلخانه

تصویر ۱۶- بیرون گلخانه

اولین گلخانه ها در قرن ۱۹ بعد از انقلاب صنعتی و بکارگیری شیشه و فلز بوجود آمدند در گلخانه ها طبیعت از شیشه ها به پارک می رود و بر می گردد.
از این قرن است که گیاه به تنهایی مطرح میشود بطوریکه گل به عنوان یک عنصر زیبا درون گلدان قرار می گیرد و علم باغبانی نیز پیشرفت می کند.

تصویر ۱۷- آیفشانهای بین دو گلخانه بزرگ

۲-۳-۲- گلخانه های کوچک

[ix]

از ۶ متر یال مختلف که بیانگر موضوع هر پارک است استفاده شده است که عبارتند از طلا- نقره- مس- کرم و... و گیاهان نیز به نوعی از نظر رنگ مشابه انتخاب شده اند.

این ۶ رنگ بیانگر ۶ حس می باشند

قرمز چشایی

نارنجی لامسه

سبز شنوایی

آبی بویایی

نقره ای بینایی

طلایی ششم

متاسفانه در هیچ منبعی توضیحی در این باره داده نشده است ولی به نظر من شاید در هر کدام از این باغها حس نسبت داده شده بیشتر تحریک می شود.

تصویر ۱۸-باغ نقره (بینایی)

تصویر ۱۹-باغ لامسه و تصویر ۲۰-باغ سیاه

این باغها انسان را به دنیای دیگری می برند جایی که گیاهان تعیین کننده و بیان کننده محیط می باشند و فضا را تفسیر می کنند.

این باغها یادآور باغهای سنتی مصنوعی قرن ۱۹ هستند.

بر خلاف تصور ما از فضای باز هر کدام از این آکسها بعنوان یک واحد مستقل در معماری منظر می باشند. مقیاس این باغها بر اساس محل دید متفاوت است بطوریکه اگر از روی پل دیده شود مقیاس آن کلان است و نشان دهنده نظم عمومی هر کدام از این واحدها با کل است اما اگر درون این باغها باشیم مقیاس خرد است و آنچه مورد توجه است مشخصات گیاه و عناصر واقع در باغ است. [x]

۴-۲-آب

یکی از اساسی ترین عناصر در پارک است که به اشکال متنوعی وجود دارد.

آبفشان (بین دو گلخانه)

آبشار

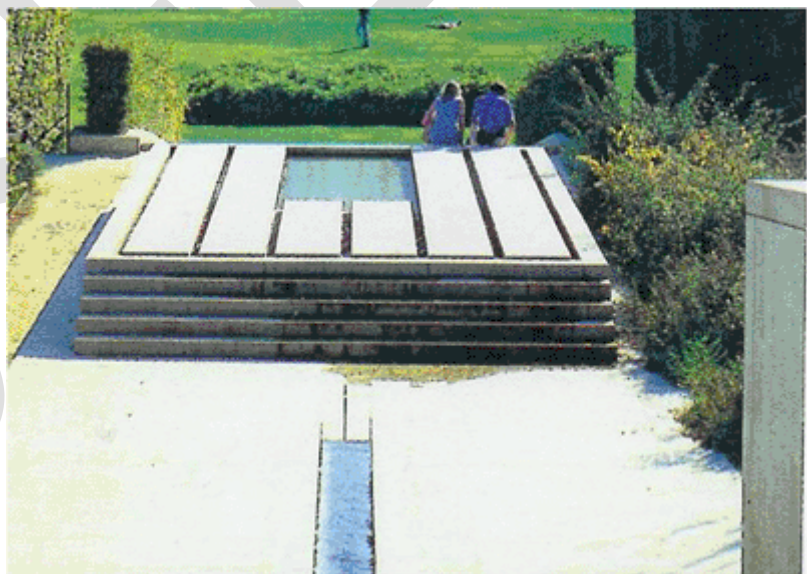
کانال

آبنماها

که هیچ کدام شکل سنتی پیشین را ندارند بلکه در جهت معرفی خود و نشان دادن جهش - حرکت و پویایی طبیعت در کنار معماری و گیاه قرار داده شده اند. همجواری سنگ و درخت و آب حضور باغ را به نمایش می گذارد.

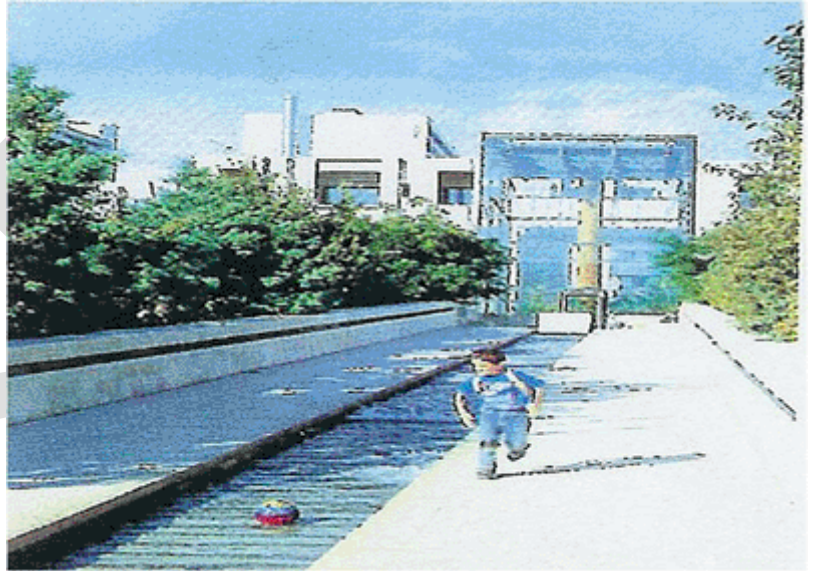

تصویر ۲۱-آبشار

تصویر ۲۲-آب نما

تصویر ۲۳-مسیر آب

تصویر ۲۴-فواره ها

۲-۵- مبلمان

روحیه حرکت و پویایی در مبلمان پارک نیز مشهود است که البته در حقیقت این تغییر نگاه به انسانرا نشان می دهد زیرا تا قبل از مدرنیته در پارکها صندلی واجزایی که در خدمت مردم باشد وجود نداشت چه برسد به طراحی صندلی پارک با این جزئیات.

تصویر ۲۵-مبلمان

۳- تحلیل

خطوط هندسی منظم در طراحی پارک یادآور اصول مدرنیسم است ولی توجه به باغ لوکزامبورگ و الگو گرفتن از آن، ساخت گلخانه هاو نیز نگاه نوبه عناصر پارک(آب، گیاه و معماری)اصول پست مدرنیسم را بیشتر متجلی می کند.

این پارک محیطی خشک را حاصل نکرده بلکه تنوع دراکثر نقاط آن دیده می شودو بیشترین تنوع در نوع گیاهان این پارک است که در حقیقت الگوی اصلی خود را از باغ لوکزامبورگ گرفته است ولی با نگاهی

متفاوت.

این پارک دیگر یک پارک انگلیسی یا فرانسوی نیست بلکه یک کانسپت جهانی دارد که امکان رویارویی با مناظر جدید را فراهم می کند.

۴- منابع

A+U,serial no.309,no.6,jun 1996,p(28-35)

lotus,no.87,1995,p(6-31)

larca,serial no.75, oct 1993, p(40-45)

Abitare,serial no.375, jul-aug,۱۹۹۸ p(110-115)

topos,serial no.2,jan 1993,p(76-79)

www.infresenst.fr

www.paris-on-line.com

www.parisdiges.com

www.sportificitroen.co.uk

www.paris.worldweb.com

[i] A+U,SERIAL NO.319,NO.6,JUN 1996,P(28-35)

[ii] A+U,SERIAL NO.319,NO.6,JUN 1996,P(28-35)

[iii] LOTUS,NO.87,1995,P(12)

[iv] LOTUS,NO.87,1995,P(12)

[v] ABITARE,SERIAL NO.375,JUL-AUG.1998

[vi] LOTUS,NO.87,1995

[vii] TOPOS,SERAIL NO.2,JAN1993

[viii] TOPOS,SERIAL NO.2,JAN 1993

[ix] LOTUS,NO.87,1995,P(6-31)

[x] LARCA,SERIAL NO.75,OCT 1993,P(40-45)